

НАЦІОНАЛЬНА І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

УДК 364.07

JEL classification: H55, I38

DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2021.03.008>

Наталія СПАСІВ,

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансового менеджменту та страхування,
Західноукраїнський національний університет,
вул. Львівська, 11а, м. Тернопіль, 46020, Україна,
e-mail: vladnat@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0797-7220>

Галина КУЛИНА,

кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансового менеджменту та страхування,
Західноукраїнський національний університет,
вул. Львівська, 11, Тернопіль, 46009, Україна,
e-mail: gkulyna@gmail.com
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0001-7035-315X>

Надія ЛУБКЕЙ,

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансового менеджменту та страхування,
Західноукраїнський національний університет,
вул. Львівська, 11а, м. Тернопіль, 46020, Україна,
e-mail: n.lubkey@wunu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0002-8607-4646

СОЦІАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ІМПЕРАТИВА СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

© Наталія Спасів, Галина Кулина, Надія Лубкей, 2021.

Спасів Н., Кулина Г., Лубкей Н. Соціальне партнерство як імператива соціально-економічного розвитку України. *Вісник економіки*. 2021. Вип. 3. С. 8–19. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2021.03.008>

Spasiv N., Kulyina H., Lubkey, N. (2021). Sotsialne partnerstvo yak imperatyva sotsialno-ekonomichnoho rozvytku Ukrainy [Social partnership as an imperative of socio-economic development of Ukraine]. *Visnyk ekonomiky – The Herald of Economics*. 2021, 3, 8–19. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2021.03.008>

Анотація.

Вступ. Важливою передумовою успішної реалізації в країні концепції соціальної держави є ефективний розвиток соціального партнерства, адже в рамках партнерської взаємодії соціальних суб'єктів забезпечується соціальний діалог, активізується соціальна відповідальність підприємницьких структур та фінансових інституцій, нівелюються окремі соціальні проблеми та конфлікти. Тому питання активізації в Україні соціального партнерства як атрибуту розвиненої держави та впровадження дієвого механізму його розвитку є одним із першочергових, на що потрібно звернути увагу та окреслити шляхи вирішення.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні ролі соціального партнерства в забезпеченні соціально-економічного поступу держави та розкритті практики й проблематики його реалізації в Україні.

Методи дослідження базуються на діалектичному методі наукового пізнання і системному підході до вивчення ідеології соціального партнерства та його ролі у забезпеченні соціально-економічного розвитку держави з використанням процедур наукових абстракцій та аналогій, аналізу й синтезу.

Результати. Розглянуто природу соціального партнерства та визначено основні аргументи й умови, що забезпечують його існування у державі. Окреслено ключові завдання, які виконуються в результаті ефективної реалізації механізму партнерської взаємодії в частині вирішення соціальних проблем і забезпечення соціально-економічного розвитку держави. Досліджено Індекс соціального розвитку країн світу та проаналізовано місце України у глобальному соціальному просторі. Визначено найважливіші соціальні проблеми у вітчизняній соціальній сфері та особливості системи соціального партнерства. Аргументовано необхідність розвитку соціальної відповідальності в корпоративному управлінні, соціального діалогу та використання економічних стимулів активізації підприємництва для забезпечення пріоритетів соціально-економічного зростання держави.

Перспективи. Подальші наукові дослідження важливо зосередити на проблемі підвищення ефективності управління соціальною відповідальністю бізнесу як умови посилення його конкурентоспроможності та забезпечення сталого розвитку.

Ключові слова: соціальна відповідальність, соціальна держава, соціальний діалог, соціально-економічне зростання, соціальне партнерство.

Формул: 0, рис.: 1, табл.: 0, бібл.: 16.

Nataliia SPASIV,
Ds (Economics), Professor,

Professor of the Department of Financial Management and Insurance,
West Ukrainian National University,
11 street Lvivska, Ternopil, 46009, Ukraine,
e-mail: vladnat@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0797-7220>

Galyna KULYNA,

PhD (Economics), Associate Professor,
Associate Professor Department of Financial Management and Insurance,
West Ukrainian National University,
11 street Lvivska, Ternopil, 46009, Ukraine,
e-mail: gkulyna@gmail.com
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0001-7035-315X>

Nadiya LUBKEY,

PhD (Economics), Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Financial Management and Insurance,
West Ukrainian National University,
11a, street Lvivska, Ternopil, 46020, Ukraine,
e-mail: n.lubkey@wunu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0002-8607-4646

SOCIAL PARTNERSHIP AS AN IMPERATIVE OF SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF UKRAINE

Abstract

Introduction. *An important prerequisite for the successful implementation of the social state concept in the country is the effective development of social partnership. Firstly, within the framework of partnership interaction of social subjects the social dialogue is provided, secondly, the social responsibility of business structures and financial institutions is activated, and thirdly, certain social problems and conflicts are leveled. Therefore, the issue of activation of social partnership in Ukraine as an attribute of a developed state and the introduction of an effective mechanism for its development is one of the primary ones, requiring special attention and determination of the ways of solution.*

Purpose. *The goal of the research is to outline the role of social partnership in ensuring the social and economic progress of the state and to outline the practice and problems of its implementation in Ukraine.*

Methods. *Research is based on the dialectical method of scientific knowledge and a systematic approach to the study of the ideology of social partnership and its role in socio-economic development of the state, using the methods of scientific abstractions and analogies, analysis and synthesis.*

Results. *The nature of social partnership is considered and the main arguments and conditions that ensure its existence in the state are defined. The key tasks that are achieved through the effective implementation of the mechanism of partnership interaction in terms of solving a number of social problems and ensuring socio-economic development of the state*

are highlighted. The index of social development of countries of the world is investigated and the place of Ukraine in the global social space is analyzed. The most important social problems that have arisen in the domestic social sphere and the features of the current system of social partnership have been identified. The necessity of the development of social responsibility in corporate management, social dialogue and the use of economic incentives for the activation of entrepreneurship to ensure the priorities of socio-economic growth of the state has been argued.

Prospects. Further research is important to focus on improving the effectiveness of social responsibility management of business as a condition for enhancing its competitiveness and ensuring sustainable development.

Keywords: social responsibility, social state, social dialogue, socio-economic growth, social partnership.

Formulas: 0, **fig.:** 1, **tab.:** 0, **bibl.:** 16.

Постановка проблеми. Соціально-економічні трансформації за активної індустріалізації та цифровізації каталізують соціалізацію економічних процесів, виводячи на перший план питання розвитку соціального партнерства як мірила «зрілості» правової держави та форми партнерської взаємодії суб'єктів соціальних відносин. Ще більшої актуальності вони набувають у період пандемії, коли поглиблюється соціальна напруженість та посилюються соціальні ризики. Відповідно, у пріоритеті – забезпечення партнерських взаємин органів державної влади, місцевого самоврядування, інститутів громадянського суспільства та соціально-відповідального бізнесу з метою продуктивної співпраці в контексті соціальної підтримки за налагодження ефективного соціального діалогу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-концептуальні й інституційні засади соціального партнерства та його роль у вирішенні соціально-трудова конфліктів і стимулюванні соціально-економічного зростання досліджено в наукових працях таких вітчизняних і зарубіжних вчених, як: Дж. Аллен, З. Варналій, Н. Волкова, А. Горєва, О. Кондратюк, Ю. Кузнецова, І. Моцна, Д. Новіков, О. Руденко, Г. Савранська, Л. Тюрнер, О. Шапоренко та ін. Віддаючи належне відомим напрацюванням та не применшуючи їхньої вагомості, акцентуємо увагу на вирішенні суперечливих питань теоретико-методологічного обґрунтування концептуальних засад розвитку соціального партнерства у частині посилення соціальної відповідальності та реалізації успішного соціального діалогу з бізнесом, що виводить на перший план виокремлення власної позиції у цій площині.

Мета статті полягає у дослідженні ролі соціального партнерства в забезпеченні соціально-економічного поступу держави та вивченні практики й проблематики його реалізації в Україні.

Виклад основного матеріалу. Як інституціоналізована форма співробітництва бізнесу й робочої сили, що контролюється державою, соціальне партнерство функціонувало ще з часів Другої світової війни. Такий підхід актуальний сьогодні, оскільки як зазначає Л. Тернер: «в сучасному світі ми всі перебуваємо разом; в умовах неспокійних ринків менеджери і співробітники будуть тонути або плисти разом» [1, с. 83]. Дж. Аллен виокремлює два аргументи на користь соціального партнерства,

які, на його думку, мають принциповий та практичний аспекти. Принциповий аргумент полягає в тому, що працівники через свої профсоюзи повинні брати участь у переговорах, коли приймаються політичні рішення, які їх торкаються, тоді як з практичної позиції соціальне партнерство, як доказано, полегшує виконання більш справедливої роботи. Воно також вирішує проблему нерівності в країнах, де воно є усталеним способом роботи [2], адже соціальні партнери представляють інтереси та проблеми ринку праці: від умов праці до розвитку безперервного навчання, у т. ч. визначення норм заробітної плати [3].

Н. Деханова виокремлює такі підходи до тлумачення соціального партнерства. Перший базується на тред-юніоністській моделі соціального партнерства, відповідно до якої його розглядають у трудовій сфері як відносини між працедавцями, найманими працівниками та профспілками. Згідно з другим – міжсекторальним підходом, соціальне партнерство визначається як «специфічний вид суспільних відносин між професійними, соціальними групами, верствами, класами, їх громадськими об'єднаннями, органами влади та бізнесом» [4, с. 118–119].

А. Зінченко та І. Сєрьогіна трактують соціальне партнерство як умову забезпечення економічної стабільності та розвитку, створення конкурентоспроможної системи освіти кожної країни, формування конкурентоспроможних професіоналів [5, с. 37].

Нині, на думку О. Шапоренко: «соціальне партнерство – це не тільки механізм (методи і способи) досягнення балансу реалізації інтересів сторін, а й певний духовно-ідеологічний комплекс, що охоплює уявлення та ідеали, цінності й ціннісні орієнтації, установки, спрямовані на пошук згоди і співпраці» [6]. Його формувальними чинниками є перш за все суспільна та індивідуальна свідомість і перехід до культури злагоди. У цьому контексті Г. Сарванська зазначає, що формування відносин соціального партнерства пов'язано з такими компонентами забезпечення його існування:

- 1) визначення сукупності відносин соціального партнерства і їхньої класифікації за інтересами, цілями і завданнями, правовим та інформаційним забезпеченням;
- 2) побудова моделі соціального партнерства з урахуванням виявлених суб'єктів взаємодії;
- 3) установлення принципів, умов соціального партнерства, його тимчасових і змістових процедур;
- 4) створення спеціалізованих органів, що забезпечують реалізацію партнерських відносин і досягнутих домовленостей;
- 5) наділення повноваженнями спеціальних державних органів з контролю за виконанням досягнутих домовленостей і арбітражу [7].

Основою соціального партнерства є організаційна концепція низки практик, заснованих на переговорах і співробітництві в сфері управління трудовими ресурсами, спрямована на забезпечення блага економіки, фірми та робочої сили. Відтак, соціальне партнерство – це невід'ємний атрибут соціальної держави, який використовують для вирішення соціальних проблем і забезпечення її соціально-економічного розвитку в контексті:

- інтеграції національної економіки в глобальний світовий соціальний простір;

– забезпечення політичної стабільності й соціально-економічного зростання в результаті зміцнення трудового потенціалу, ефективного соціального захисту і гарантованих державних соціальних стандартів для населення;

– інституціональної підтримки й сталого інноваційно-інвестиційного поступу;

– посилення соціальної відповідальності та активізації соціального підприємництва та ін.

Для України розвиток соціального партнерства та перехід на соціальний діалог зумовлені потребою нівелювання тих проблем, які назріли в соціальній сфері, зокрема: деформація трудового потенціалу, високий рівень безробіття та посилення неформальної зайнятості, низькі стандарти якості життя і соціального захисту населення, неналежні умови праці, трудова міграція кваліфікованих спеціалістів за кордон тощо. У результаті цього у 2020 р. за рівнем Індексу соціального розвитку Україна (73,38) зайняла 63 позицію, залишившись у групі країн із розвитком вище середнього. Динаміку зазначеного індексу в Україні подано на рис. 1.

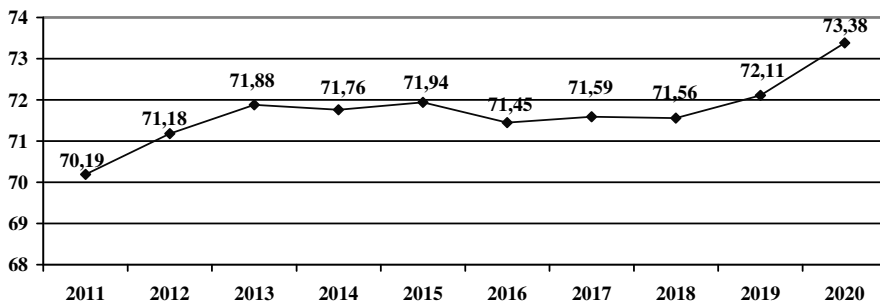

Рис. 1. Динаміка Індексу соціального розвитку України за 2011–2020 рр.
Джерело: розроблено авторами на основі [8].

Водночас значення вказаного показника серед країн СНД є значно вищим, зокрема для Білорусії – 72, Угорщини – 81,02, Словаччини – 83,15, Естонії – 87,26 [9]. П'ятірку країн-лідерів сформували: Норвегія (92,73), Данія (92,11), Фінляндія (91,89), Нова Зеландія (91,64) та Швеція (91,62). Така ситуація обумовлена тим, що чинна система соціального партнерства в країні досі не сформована та визначається:

- 1) домінуванням у свідомості громадян України патерналістських настроїв;
- 2) слабкістю профспілок як представника та захисника інтересів працівників та сторони соціального діалогу;
- 3) домінуванням у процесі соціального діалогу сторони працедавців;
- 4) негативним впливом фактичної нерівності сторін соціального діалогу;
- 5) формальним характером колективно-договірного процесу;
- 6) низькою якістю оперативного вирішення конфліктів [10, с. 168].

Внаслідок цього у країні посилюються соціальна напруженість і соціальні ризики, що є прямою загрозою соціальній і національній безпеці.

Ідеологія соціального партнерства ґрунтується на тому, що влада, бізнес і громадські організації, які представляють інтереси населення і найманих працівників, взаємодіють і будують свої відносини, виходячи з необхідності забезпечення: соціальної

стабільності і порядку в суспільстві; стійкого й динамічного розвитку економіки; правового захисту і реалізації основних прав і свобод особистості; створення умов гармонійного розвитку людини [8, с. 69]. Більше того, успішна реалізація потенціалу соціального партнерства як імперативи соціально-економічного розвитку держави дає змогу: знизити рівень безробіття, підвищити продуктивність праці та якість життя населення, створити інституційні основи зростання ВВП, ініціювати нові робочі місця тощо.

Якщо розглядати особливості вітчизняної системи соціального партнерства, то варто зазначити таке:

– по-перше, в Україні основа соціального партнерства є доволі розгалуженою й інституціональною, сформованою за участі держави як Національної служби посередництва і примирення, громадських організацій, які наділені представницькими повноваженнями (профспілок, організацій роботодавців), органів соціального діалогу, тобто Національної тристоронньої соціально-економічної ради, а також нормативно-правового забезпечення його реалізації;

– по-друге, правову основу соціального партнерства становлять Закони України «Про соціальний діалог в Україні» від 23.12.2010 р., «Про колективні договори і угоди» від 01.07.1993 р., «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» від 03.03.1998 р., «Про об'єднання роботодавців» від 24.05.2001 р., «Про профспілки та гарантії діяльності» від 15.03.1999 р. та ін.;

– по-третє, має місце застосування генеральних і галузевих угод як традиційних методів соціального діалогу, які часто є лише переліком поставлених цілей і не відображають тих соціальних стратегій, які були визначені соціальним діалогом. У сфері трудових відносин надають перевагу колективним договорам, а участь їхніх суб'єктів в управлінні, регламентації умов праці чи напрямків розподілу прибутку не настільки вживана, як в інших країнах;

– по-четверте, характерним є розмивання ціннісно-нормативної системи суспільства, зумовлене масовим порушенням законів і соціальних норм, що, на думку Н. Волкової та Ю. Кузнецової, є суттєвою перешкодою для зміцнення соціального партнерства в нашій країні. Водночас це не сприяє поширенню практики соціального партнерства навіть за наявної системи його інститутів [11, с. 70];

– по-п'яте, недостатнє фінансове забезпечення суб'єктів господарювання визначає низький рівень їхньої соціальної відповідальності й участі в соціальних програмах і проєктах. Посилюють їх пасивність у цьому руслі відсутність або слабкість суспільного інтересу, низька поінформованість щодо соціальних заходів, які проводяться, податковий тиск та ін. Зважаючи на те, що реалізація соціального партнерства відбувається на засадах соціальної відповідальності, то у підсумку отримуємо низьку його якість та результативність. Загалом, на думку Д. Новікова, вітчизняному варіанту соціальної відповідальності бізнесу притаманні: висока вагомість особистісного контакту у формуванні програм соціальної політики як на рівні держави та регіонів, так і на рівні підприємств; мультिवаріативність соціальної активності, що сформована на основі вирівнювання соціальної необхідності та соціального ефекту; розбіжності у поглядах та баченні щодо пріоритетності проблем і рішень щодо населення й бізнесу [12, с. 91].

Бізнес має бути соціально-орієнтованим щодо власних працівників, держави, суспільства, навколишнього середовища і споживачів [13]. Тому важливим кроком щодо реалізації державної політики у сфері сприяння розвитку соціальної відповідальності в Україні є схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері сприяння розвитку соціально відповідального бізнесу в Україні на період до 2030 року (Розпорядження КМУ № 66-р від 24.01.2020 р.), мета якої – створити нормативно-правову базу та здійснити заходи для впровадження міжнародних стандартів ведення соціально відповідального бізнесу в діяльність суб'єктів господарської діяльності для забезпечення сталого розвитку України та підвищення суспільного добробуту [14]. Це сприятиме наданню більшості вітчизняних суб'єктів господарської діяльності можливості покращити ділову репутацію на міжнародних ринках, запровадивши практику відповідального ставлення до своїх працівників та партнерів, а в довгостроковій перспективі – покращити репутацію та імідж держави.

Розвиток інституту соціального партнерства в Україні є запорукою її поступу, адже, як стверджують вітчизняні науковці, соціально-економічний розвиток – складний суперечливий процес, в якому позитивно взаємодіють позитивні (природно-ресурсний потенціал, досягнення НТП, сприятлива державна політика і т. д.) і негативні фактори (політична нестабільність, соціальні конфлікти, екологічні катастрофи тощо) [15, с. 101]. Відтак, ефективне використання такої системи відносин дасть змогу забезпечувати баланс інтересів її суб'єктів, особливо у соціально-трудої сфері, вирішувати важливі соціально-економічні питання, які виникають у вітчизняній екосистемі, а саме:

– по-перше, підвищення довіри громадян до органів влади, адже соціальне партнерство – це один із критеріїв оцінювання ефективності державної політики та її інституцій. В результаті цього покращиться імідж країни як громадянського суспільства, зміцниться соціальна безпека, сформується передумови стійкої суспільної еволюції;

– по-друге, зниження рівня безробіття та нарощення людського й трудового потенціалу. У підсумку можна спостерігати підвищення продуктивності праці, подолання неформальної зайнятості та міграції трудових ресурсів, створення нових робочих місць, формуючи інституційні основи зростання ВВП, якості життя населення, відчуття захищеності, впевненості в майбутньому;

– по-третє, подолання депрофесіоналізації державних інституцій та маргіналізації населення, активізація громадських ініціатив та розширення системи партнерських відносин соціальними групами і прошарками, які не долучені до неї, посилення соціальної відповідальності бізнесу.

Держава має здійснити заходи щодо посилення соціальної відповідальності та реалізації успішного соціального діалогу з бізнесом, запровадивши комплекс економічних стимулів та заходів заохочення, зокрема:

1) імплементації фіскальних засобів і стимулів у процесі реформування податкової системи та міжбюджетних відносин з метою активізації підприємництва в країні, особливо малого і середнього бізнесу;

2) активного пропагування цінностей та стандартів соціально відповідального підприємництва, підвищення поінформованості суспільства про кращу та успішну господарську практику, розвитку таких засобів заохочення соціально відповідального

підприємництва як рейтинги соціальної відповідальності, якості, проведення відповідних конкурсів, надання премій, почесних звань, нагород тощо [16, с. 443];

3) регламентації на законодавчому рівні концепцій і стандартів корпоративної соціальної відповідальності для суб'єктів господарювання;

4) запровадження системи моніторингу соціальної відповідальності у корпоративному управлінні за основними показниками ефективності бізнесу з використанням міжнародних стандартів нефінансової звітності;

5) врахування у процесі розробки проєктів Генеральної угоди, колективних договорів та угод інших рівнів, а також державних і галузевих програм розвитку заходів щодо ініціювання та підтримки соціальної відповідальності бізнесу;

6) державна підтримка розвитку торговельно-економічного, науково-технічного та інвестиційного співробітництва України відповідно до міжнародних стандартів корпоративної соціальної відповідальності;

7) залучення зацікавлених сторін до моніторингу виконання соціальних та формування соціальних пріоритетів розвитку окремих територіальних утворень.

Висновки. Таким чином, в Україні соціально-економічний розвиток можливий за умови належного використання інституту соціального партнерства, який нівелює конфліктні ситуації та суспільну напругу, забезпечує соціальну справедливість і рівність учасників соціального діалогу, гарантує належні умови праці та підвищення якості життя населення, посилює соціальну безпеку та імідж країни як соціально орієнтованої держави. Нарешті розвиток соціальної відповідальності, у т. ч. корпоративної соціальної відповідальності як об'єктивної закономірності соціалізації екосистеми, сприятиме активізації процесу соціального партнерства, налагоджуванню соціального діалогу.

Перспективи подальших досліджень. У подальших наукових дослідженнях доцільно зосередити увагу на проблематиці та шляхах підвищення ефективності управління соціальною відповідальністю бізнесу як умови посилення його конкурентоспроможності та забезпечення сталого розвитку.

Література

1. Turner L. Social partnership: an organizing concept for industrial relations reform. *Workplace Topics*. 1994. № 4 (1). P. 83–97. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/144981947.pdf>
2. Allen Joe. Next steps for Social Partnership in Wales. URL: <https://www.tuc.org.uk/blogs/next-steps-social-partnership-wales>
3. European Social Fund support to social partners in the 2007–2013 period. URL: https://ec.europa.eu/employment_social/esf/docs/tp_partnership_en.pdf
4. Деханова Н. Г. Социальное партнерство как механизм согласования групповых интересов. *Вестник Московского университета. Сер. 18. Социология и политология*. 2018. Т. 24. № 4. С. 117–124.
5. Zinchenko A., Serohina I. Social partnership as an important tool for improving student training. *Pedagogy and Education Management Review (PEMR)*. 2021. Issue 1 (3). P. 36–43.

6. Шапоренко О. Соціальне партнерство у вирішенні соціально-трудо­вих конфліктів. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2019. № 3. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/3_2019/5.pdf
7. Савранська Г. М. Розвиток національної моделі соціального партнерства у контексті забезпечення соціальної безпеки України. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej18/PDF/18.pdf>
8. Home. Social Progress Imperative. URL: <https://www.socialprogress.org/>.
9. Global Index: Results. URL: <https://www.socialprogress.org/index/global/results>
10. Моцна І. Проблеми розвитку соціального партнерства в Україні та шляхи її вирішення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер. : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2019. Вип. 25. Ч. 1. С. 166–170.
11. Волкова Н., Кузнецова Ю. Соціальне партнерство як фактор економічної стабільності в Україні. *Інфраструктура ринку*. 2018. Вип. 25. С. 67–73.
12. Новіков Д. Концепція соціальної відповідальності бізнесу в аграрному секторі України. *Підприємництво та інновації*. 2020. Вип. 13. С. 89–93.
13. Руденко О., Кондратюк О., Горєва А. Соціальна відповідальність бізнесу: суть, обліковий аспект та нефінансова звітність. *Ефективна економіка*. 2020. № 11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2020/104.pdf
14. Концепція реалізації державної політики у сфері сприяння розвитку соціально відповідального бізнесу в Україні на період до 2030 року : Розпорядження КМУ № 66-р від 24.01.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/66-2020-%D1%80#Text>
15. Chorna N. P., Chorny R. S., Shandruk S. K. Socio-economic development of Ukraine: new challenges and threats. *Scientific bulletin of Polissia*. 2018. № 1 (13). P. 100–107.
16. Варналій З. Соціальна відповідальність суб'єктів підприємництва в умовах скорочення бюджетного фінансування. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка. Економічні науки*. 2016. Вип. 11. С. 437–446.

References

1. Turner, L. (1994). Social partnership: an organizing concept for industrial relations reform. *Workplace Topics*, 4 (1), 83-97. Retrieved from: <https://core.ac.uk/download/pdf/144981947.pdf> [in English].
2. Allen, Joe. Next steps for Social Partnership in Wales. Retrieved from: <https://www.tuc.org.uk/blogs/next-steps-social-partnership-wales> [in English].
3. European Social Fund support to social partners in the 2007-2013 period. Retrieved from: https://ec.europa.eu/employment_social/esf/docs/tp_partnership_en.pdf [in English].
4. Dekhanova, N.G. (2018). Sotsialnoe partnerstvo kak mehanizm soglasovaniya gruppyvnyh interesov [Social partnership as a mechanism for coordinating group interests]. *Vestnik Moskovskogo universiteta. Ser. 18. Sotsiologiya i politologiya* –

- Herald of the Moscow University. Ser. 18. Sociology and Political Science*, 4, 117-124 [in Russian].
5. Zinchenko, A., Serohina, I. (2021). Social partnership as an important tool for improving student training. *Pedagogy and Education Management Review (PEMR)*, 1 (3), 36-43 [in English].
 6. Shaporenko, O. (2019). Sotsialne partnerstvo u vyrishenni sotsialno-trudovykh konfliktiv [Social partnership in resolving social and labor conflicts]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok – Public administration: improvement and development*, 3. Retrieved from: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/3_2019/5.pdf [in Ukrainian].
 7. Savranska H. M. Rozvytok natsionalnoi modeli sotsialnoho partnerstva u konteksti zabezpechennia sotsialnoi bezpeky Ukrainy [Development of the national model of social partnership in the context of ensuring social security of Ukraine]. Retrieved from: <http://academy.gov.ua/ej/ej18/PDF/18.pdf> [in Ukrainian].
 8. Home. Social Progress Imperative. Retrieved from: <https://www.socialprogress.org/> [in English].
 9. Global Index: Results. Retrieved from: <https://www.socialprogress.org/index/global/results> [in English].
 10. Motsna I. (2019). Problemy rozvytku sotsialnoho partnerstva v Ukraini ta shliakhy yii vyrishennia [Problems of social partnership development in Ukraine and ways to solve it]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: International Economic Relations and the World Economy*, 25, 1, 166-170 [in Ukrainian].
 11. Volkova, N., Kuznetsova, Yu. (2018). Sotsialne partnerstvo yak faktor ekonomichnoi stabilnosti v Ukraini [Social partnership as a factor of economic stability in Ukraine]. *Infrastruktra rynku – Market infrastructure*, 25, 67-73 [in Ukrainian].
 12. Novikov, D. (2020). Kontsepsiia sotsialnoi vidpovidalnosti biznesu v aharnomu sektori Ukrainy [The concept of social responsibility of business in the agricultural sector of Ukraine]. *Pidpryiemnytstvo ta innovatsii – Entrepreneurship and innovation*, 13, 89-93 [in Ukrainian].
 13. Rudenko, O., Kondratiuk, O., Horieva, A. (2020). Sotsialna vidpovidalnist biznesu: sut, oblikovyi aspekt ta nefinansova zvitnist [Corporate social responsibility: essence, accounting aspect and non-financial reporting]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, 11. Retrieved from: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2020/104.pdf [in Ukrainian].
 14. Kontsepsiia realizatsii derzhavnoi polityky u sferi spriannia rozvytku sotsialno vidpovidalnoho biznesu v Ukraini na period do 2030 roku: Rozporiadzhennia KМУ № 66-r vid 24.01.2020 r. [The concept of implementation of state policy in the field of promoting the development of socially responsible business in Ukraine for the period up to 2030: Order of the Cabinet of Ministers № 66-r dated 24.01.2020]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/66-2020-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
-

15. Chorna, N. P., Chorny, R. S., Shandruk, S. K. (2018). Socio-economic development of Ukraine: new challenges and threats. *Scientific bulletin of Polissia*, 1 (13), 100-107 [in English].
16. Varnalii, Z. (2016). Sotsialna vidpovidalnist sub'ektiv pidpriemnytstva v umovakh skorochennia biudzhethnoho finansuvannia [Social responsibility of business entities in the context of reduced budget funding]. *Visnyk Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu im. I. Ohienka. Ekonomichni nauky – Bulletin of Kamyanets-Podilsky National University named after I. Oghienko. Economic sciences*, 11, 437-446 [in Ukrainian].

Статтю отримано 12 травня 2021 р.
Article received May 12, 2021